

**MAELEZO YA MHESHIMIWA PROF. ADELARDUS L. KILANGI,
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI AKIWASILISHA MUSWADA WA
SHERIA YA MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI WA MWAKA 2020
(THE WRITTEN LAWS (MISCELLANEOUS AMENDMENTS)BILL, 2020
KATIKA BUNGE LA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA**

Mheshimiwa Spika, Kwa unyenyekevu mkubwa na kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 86 ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Mwaka 2016, naomba kutoa Hoja kwamba Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali wa Mwaka 2020 (**The Written Laws (Miscellaneous Amendments) Bill, 2020**) kama unavyopendekezwa kurekebishwa kwa mujibu wa Jedwali la Marekebisho sasa Usomwe Mara ya Pili na Bunge lako Tukufu lijadili na hatimaye lipitisha Muswada huu kuwa sehemu ya Sheria za Nchi.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote napenda kutumia fursa hii kumshukuru Mwenyenzi Mungu, mwingi wa Rehema, kwa kutujalia uzima, afya njema na kutuwezesha kushiriki katika Mkutano huu wa Bunge la Bajeti. Aidha, kufuatia vifa vya waheshimwa Dkt. Getrude Pangalile Lwakatare aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum kilichotokea mwezi Aprili, 2020, Richard Mganga Ndasa aliyekuwa Mbunge wa Sumve kilichotokea mwezi Aprili na Balozi Dkt. Augustine Philip Mahiga aliyekuwa Mbunge na Waziri wa Katiba na Sheria kilichotokea tarehe 1 Mei, 2020, naungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu katika kutoa pole kwako wewe binafsi Mhe. Spika, Bunge lako Tukufu, familia za marehemu, ndugu, jamaa na wananchi walioguswa na misiba hiyo. Tunawaomba marehemu wote kwa Mwenyenzi Mungu azilaze roho zao mahala pema peponi, Amina. Vilevile, natoa pole kwa wananchi wote walioathiriwa kwa namna moja ama nyingine na majanga yaliyotokea katika maeneo mbalimbali nchini hususan mafuriko na mlipuko wa ugonjwa wa homa ya mapafu unaosababishwa na virusi aina ya Corona (COVID-19).

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya kipekee, napenda nitumie nafasi hii kumpongeza Mhe. Dkt John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuiongoza nchi kwa malengo, ujasiri na uzalendo wa hali ya juu. Ninawashauri Watanzania wote tuendeleo kumuunga mkono na pia kumuomba kwa Mwenyezi Mungu. Aidha, ninawapongeza pia Mhe. Samia Suluhu Hassan, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe Dkt. Ally Mohamed Shein Rais, wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi na Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mawaziri wote kwa kazi kubwa wanayoifanya katika kuwaletea maendeleo Watanzania wote katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mheshimiwa Spika, napenda kukupongeza wewe binafsi pamoja na Naibu Spika Mhe. Dkt. Tulia Ackson Mwansasu (Mb.), kwa kuiongoza na kusimamia kwa umahiri shughuli za Bunge letu. Vilevile ninawapongeza Wenyeviti wote wa Bunge ambao kwa nyakati tofauti wamekuwa wakisimamia na kuiongoza shughuli za Bunge kwa ufanisi. Tunawaomba Mwenyenzi Mungu aendeleo kuwajalia afya njema na hekima katika kuwatumikia wananchi.

Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza Mhe. Dkt. Mwigulu Lameck Nchemba Mbunge wa Iramba Magharibi kwa kuteuliwa kuwa Waziri wa Katiba na Sheria. Namtakia kheri katika utekelezaji wa majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, ninawapongeza pia watumishi wote wa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali wakiongozwa na Naibu Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Dkt. Evaristo Emanuel Longopa, kwa kuendelea kutekeleza vyema majukumu na kazi za Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, ikiwemo kuandaa Muswada huu ambao ulisimamiwa kwa karibu na Bw. Onorius J. Njole, Mwandishi Mkuu wa Sheria. Tunatambua na tutaendelea kuhakikisha kuwa

tunatekeleza majukumu yetu kwa weledi, ufanisi na kwa kuweka mbele maslahi ya Nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali wa Mwaka 2020 (**The Written Laws (Miscellaneous Amendments) Bill, 2020**) ambao uko mbele ya Bunge lako Tukufu, ninapenda kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria inayoongozwa na Mwenyekiti wake Mhe. Mohamed Omary Mchengera (Mbunge wa Rufiji) na Makamu Mwenyekiti, Mhe. Najma Murtaza Giga (Mbunge wa Viti Maalum) kwa ushirikiano na ushauri waliotupatia wakati wa kupitia Muswada huu mbele ya Kamati hiyo. Kamati hii ilifanya kazi kubwa na nzuri ya kuchambua Muswada huu kwa makini na kusikiliza na kuchambua maoni yaliyowasilishwa na wadau mbalimbali walioitwa mbele ya Kamati hiyo na kuishauri Serikali kuboresha Muswada huu. Serikali imezingatia ushauri wa Kamati na imeleta Jedwali la Marekebisho kwa kuzingatia ipasavyo ushauri huo muhimu.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu unapendekeza kufanya marekebisho katika sheria mbalimbali kumi na nne (14) kama ifuatavyo-

1. Sheria ya Mawakili, (Sura ya 341);
2. Sheria ya Mfuko wa Pembejeo, (Sura ya 401);
3. Sheria ya Umeme, (Sura ya 131);
4. Sheria ya Mbolea, (Sura ya 378);
5. Sheria ya Misit, (Sura ya 323);
6. Sheria ya Nyanda za Malisho na Rasilimali ya Vyakula vya Mifugo, (Sura ya 180);
7. Sheria ya Tafsiri ya Sheria, (Sura ya 1);
8. Sheria ya Taasisi za Kazi, (Sura ya 300);
9. Sheria ya Ulinzi wa Taifa, (Sura ya 192);
10. Sheria ya Hifadhi za Taifa, (Sura ya 282);
11. Sheria ya Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro, (Sura ya 284);
12. Sheria ya Mbegu, (Sura ya 308);

13. Sheria ya Tasnia ya Sukari, (Sura ya 251); na
14. Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, (Sura ya 283).

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Kumi na Tano. Sehemu ya Kwanza inaweka masharti ya awali ikijumuisha jina la Muswada na masuala ya utangulizi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Pili ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Mawakili Sura ya 341, kwa kuongeza Kifungu kipyua cha 3A ili kuondoa uwezekano wa mgongano wa maslahi unaoweza kujitokeza kwa mawakili wanaoteuliwa katika nafasi za uandamizi katika Utumishi wa Umma. Hivyo, inapendekezwa kuwa wanaoteuliwa wasifanye kazi za uwakili wa kujitegemea wakiwa katika nafasi hizo. Aidha, inapendekezwa kuwa, katika kipindi chote cha utumishi wao, viongozi hao pamoja na mawakili wote wa Serikali wasilipe ada za uanachama za kila mwaka na malipo mengine yanayolipwa na mawakili chini ya Sheria hii kwa kuwa katika kipindi hicho chote hawatakuwa wanajishughulisha na kazi za uwakili wa kujitegemea.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tatu ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Mfuko wa Pembejeo, Sura ya 401 ambapo katika kifungu cha 2, inapendekezwa kuongeza tafsiri ya msamiati “*agricultural machinery*” ndani ya Sheria hiyo kwa lengo la kutoa tafsiri pana ya msamiati huo kujumuisha nyenzo zote muhimu zilizokusudiwa na Sheria.

Kifungu cha 7 kinarekebishwa ili kuainisha wajumbe wa Bodi ya Wadhamini watakaoteuliwa na Waziri. Kwa sasa kifungu hiki kinampa mamlaka Waziri kuteua wajumbe wa Bodi wasiopungua sita (6) na wasiozidi kumi (10) bila kubainisha wasifu na sehemu wanakotoka wajumbe hao. Lengo la marekebisho haya ni kuhakikisha kuwa Bodi inakuwa na uwakilishi stahiki ili kuwezesha na kuboresha utekelezaji wa majukumu yake.

Inapendekezwa kuwa, kifungu kipyua cha 9A kiongezwe ili kuweka utaratibu wa kuomba mikopo katika Mfuko wa Pembejeo. Hali kadhalika, kifungu kipyua cha 12A kinapendekezwa kuongezwa ili kuweka utaratibu wa rufaa kwa mtu asiyeridhika na maamuzi ya Bodi. Lengo la marekebisho haya ni kuweka mfumo madhubuti wa kushughulikia malalamiko ya wadau dhidi ya Mfuko wa Pembejeo.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nne ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Umeme, Sura ya 131, ambapo katika kifungu cha 3 tafsiri ya misamiati “*licensee*” na “*supply*” inarekebishwa kwa lengo la kuboresha tafsiri ya misamiati hiyo na pia kuongeza tafsiri ya misamiati mingine ambayo kwa sasa haijatafsiriwa katika Sheria. Kifungu kipyua cha 4A kinapendekezwa kuongezwa ili kuainisha nafasi ya Kamishna wa Masuala ya Umeme na kuainisha mamlaka na majukumu yake. Lengo la marekebisho haya ni kutambua kisheria nafasi na majukumu ya Kamishna wa Masuala ya Umeme kama ilivyo kwa makamishna wengine wa mafuta na madini na ambao nafasi na majukumu yao yametambuliwa kwenye sheria za tasinia zao.

Kifungu cha 6 kinarekebishwa ili kuiondolea EWURA jukumu la kushughulikia upatikanaji wa ardhi kwa kuwa zipo mamlaka zenye jukumu hilo kisheria. Inapendekezwa pia kuainisha ukomo wa muda ambao mtu atapaswa kukata rufaa kwenye Baraza Huru la Ushindani. Kifungu kipyua cha 14A kinapendekezwa kuongezwa kwa lengo la kumpa wajibu mtoa huduma kuondoa mitambo na miundombinu ya umeme baada ya muda wa mkataba kuisha.

Kifungu cha 28(8) kinarekebishwa kwa lengo la kuwezesha mteja kurudishiwa gharama na mtoa huduma ambazo mteja amegharamia wakati wa kuunganishiwa umeme. Aidha, kifungu cha 35 kinarekebishwa kwa lengo la kuondoa kutoka kwa EWURA kwenda kwa mtoa huduma jukumu la kutafuta ardhi kwa ajili ya kuweka njia ya kupitishia miundombinu ya umeme kwa kuwa

kimsingi hilo ni jukumu la mtoa huduma. Kifungu kipya cha 48A kinaongezwa kwa lengo la kubainisha adhabu ya jumla kwa makosa ambayo adhabu yake haikuainishwa mahsusi katika Sheria.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tano ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Mbolea, Sura ya 378. Kifungu cha 4 kinarekebishwa ili kupanua wigo wa majukumu ya Mamlaka ya Udhubiti wa Mbolea Tanzania pamoja na kuainisha mfumo bora wa uingizaji mbolea nchini na usafirishaji mbolea nje ya nchi. Lengo la marekebisho haya ni kuboresha usimamizi na udhubiti wa mbolea inayoingizwa nchini au kusafirishwa nje ya nchi. Kifungu cha 5 kinarekebishwa ili kuweka rejea sahihi ya chombo kilichoanzishwa na Sheria hii. Chombo kilichoanzishwa chini ya Sheria hii ni Mamlaka na si Wakala kama inavyosomeka katika kifungu hicho. Kifungu cha 13 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuwataka waombaji wa leseni kutoa taarifa za maeneo ambayo biashara ya mbolea itafanywa au taarifa nyingine yoyote ambayo itahitajika na Mamlaka. Lengo la marekebisho hayo ni kuiwezesha Mamlaka kudhubiti na kuwasimamia watu wote wanaofanya shughuli za mbolea.

Kifungu cha 34A kinarekebishwa ili kuweka rejea sahihi ya mkuu wa Mamlaka ya Udhubiti wa Mbolea ambaye ni Mkurugenzi badala ya Mkurugenzi Mkuu kama inavyosomeka katika kifungu hicho kwa sasa.

Kifungu cha 40 kinarekebishwa ili kuongeza katika orodha ya makosa vitendo vya kuuza mbolea kwa bei ya juu kuliko bei elekezi na kuuza mbolea katika mifuko ya wazi au kinyume na matakwa ya Sheria hiyo. Lengo la marekebisho haya ni kuhakikisha kuwa kila mtu anazingatia bei elekezi na mbolea kuuzwa kwa kuzingatia sheria na hivyo kumlinda mteja. Kifungu hicho pia kinarekebishwa ili kuhuisha adhabu kwa makosa mbalimbali chini ya Sheria. Kifungu cha 40A kinarekebishwa ili kuweka masharti ya kuwasilisha taarifa kwa Mkurugenzi wa

Mashtaka pale ambapo Mamlaka itafililisha makosa chini ya Sheria hiyo.

Kifungu cha 50 kinarekebishwa kwa kuongeza kifungu kidogo cha (2) ili kumpa Waziri mamlaka ya kuzuia uingizaji wa mbolea nchini au usafirishaji nje ya nchi kwa madhumuni ya kuhamasisha uzalishaji na upatikanaji wa mbolea ya kutosha nchini. Kifungu cha 51 kinarekebishwa ili kupanua wigo wa maeneo ambayo Waziri anaweza kuyatungia Kanuni ili kujumuisha kutunga kanuni za kuainisha mfumo bora wa uingizaji mbolea nchini na usafirishaji nje ya nchi. Lengo la marekebisho haya ni kuboresha usimamizi na udhibiti wa mbolea inayoingizwa nchini au inayosafirishwa nje ya nchi. Vilevile, Aya ya 1 ya Jedwali inarekebishwa kwa lengo la kupunguza idadi ya wajumbe wa Bodi ili kuhakikisha Bodi inatekeleza majukumu yake kwa ufanisi na kupunguza gharama za uendeshaji wa Bodi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Sita ya Muswada inapendekeza kufanya marekebisho katika Sheria ya Misit, Sura ya 323. Kifungu cha 2 kinarekebishwa kwa kuongeza tafsiri ya misamiati mbalimbali ambayo imeonekana ni muhimu kutafsiriwa ndani ya Sheria hii. Inapendekezwa pia kuongeza kifungu kipya cha 95A ili kutambua masharti ya vifungu vya 10, 11 na 12 vya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura 283 kuhusu uanzishwaji wa Jeshi Usu. Aidha, mapendekezo haya pia yamekusudia kuwatambua watumishi wa Wakala wa Misitu Tanzania kama sehemu ya Jeshi Usu. Marekebisho haya yanalenga kuzingatia uanzishwaji wa Jeshi Usu chini ya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Saba ya Muswada inapendekeza kufanya marekebisho katika Sheria ya Nyanda za Malisho na Rasilimali ya Vyakula vya Mifugo, Sura ya 180. Kifungu cha 3 kinarekebishwa kwa kuboresha misamiati iliyopo na kuongeza misamiati mipya ili kuweka maana iliyokusudiwa kwa masharti mbalimbali ya Sheria. Kifungu cha 4 kinapendekezwa

kurekebishwa kwa kuongeza kifungu kidogo cha (4) kwa lengo la kulipa Baraza mamlaka ya kuchagua mwakilishi kutoka sekta mbalimbali. Aidha, katika kifungu kidogo cha (5) inapendekezwa kufuta maneno “*of Grazing land*” (nyanda za malisho) kwa kuwa maneno hayo yametafsiriwa ndani ya Sheria.

Kifungu cha 5 kinarekebishwa katika kifungu kidogo cha (2) kwa kuongeza aya ya (e) ili kulipa Baraza jukumu la kusimamia na kudhibiti nyanda za malisho, rasilimali ya vyakula vya mifugo na biashara. Vilevile, Sheria inarekebishwa katika vifungu vya 7, 8, 8A, 9, 14 na 20 kuhusu uteuzi, majukumu na mamlaka mbalimbali ya wakaguzi wa rasilimali za malisho ya mifugo na wakaguzi wa nyanda za malisho kwa lengo la kuboresha ukaguzi na usimamizi wa utii wa Sheria. Aidha, Sheria inarekebishwa katika vifungu vya 30, 33, 34 na 39 kwa kuongeza adhabu mbalimbali katika Sheria ili kudhibiti utendaji wa makosa mbalimbali yenye athari kubwa kwa mifugo, binadamu, biashara na mazingira. Kifungu cha 38 kinarekebishwa katika aya ya (d) ili kujumuisha vyama vya ushirika katika Rejesta ya Taifa inayotunzwa na Mkurugenzi chini ya Sheria hii.

Sheria inarekebishwa kwa kuongeza kifungu kipya cha 38A kwa lengo la kuweka usimamizi bora wa nyanda za malisho, kinga na udhibiti wa migogoro ya ardhi na udhibiti wa uingizwaji wa mifugo toka nje ya Tanzania bara kwa madhumuni ya kuhifadhi nyanda za malisho. Kifungu kipya cha 38B kinaongezwa ili kuweka masharti ya kufililisha makosa kwa lengo la kukuza utii wa sheria na kuokoa muda na gharama zinazohusiana na uendeshaji wa mashauri mahakamani.

Kifungu cha 38C kinapendekezwa kuongezwa kwa lengo la kuzuia kulisha mifugo katika maeneo yaliyotengwa ambapo litakuwa ni kosa la jinai na kuweka adhabu kwa ukiukwaji wa kifungu hicho. Marekebisho yanapendekezwa katika kifungu cha 44 (d) ili kupanua wigo wa maeneo ambayo Waziri anaweza kuyatengenezea kanuni. Vilevile, inapendekezwa kurekebisha

Jedwali la Pili la Sheria kwa lengo la kudhibiti virutubisho hatarishi (*hazardous ingredients*) katika uchakataji wa vyakula vya mifugo. Marekebisho ya mwisho yanapendekezwa kufanyika katika Jedwali la Tatu katika maelezo yanayofuata katika sehemu “M: FEED ADDITIVES”, na pia kurekebisha sehemu “P” kwa lengo la kuhuisha na kuboresha orodha iliyopo katika Jedwali hili.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nane ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Tafsiri ya Sheria, Sura ya 1 ambapo kifungu cha 54 kinafanyiwa marekebisho ya kiuandishi kwa lengo la kujumuisha katika masharti ya kifungu hicho vyombo vingine vilivyotajwa katika kifungu kidogo cha (1) tofauti na bodi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tisa ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Taasisi za Kazi, Sura ya 300 ambapo, kifungu cha 50 kinarekebishwa na kifungu cha 54 kinafutwa na kuandikwa upya ili kuweka masharti yanayohusu Naibu Wasajili. Marekebisho haya yanalenga kuhakikisha kuwa Naibu Wasajili wanajumuishwa katika muundo wa Mahakama na kuwawezesha kutekeleza majukumu yao ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Ulinzi wa Taifa, Sura ya 192. Inapendekezwa kutambua katika Sheria Kamati ya Mipango na Utekelezaji ambayo ni moja ya vyombo vya juu vya utekelezaji wa shughuli za majeshi. Lengo la marekebisho haya ni kuipa Kamati hiyo nguvu ya kisheria. Hivyo, inapendekezwa kuongeza kifungu kipya cha 7A kinachohusu uanzishwaji, majukumu na mamlaka ya Kamati ya Mipango na Utekelezaji. Kutokana na mabadiliko haya, inapendekezwa Kamati ya Ulinzi ambayo imeanzishwa kwa mujibu wa Sheria hiyo ibadilishwe na kuwa Baraza la Ulinzi ambalo litakuwa chombo cha juu kabisa katika masuala ya Jeshi la Wananchi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Moja ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Hifadhi za Taifa, Sura

ya 282. Kifungu cha 2 kinarekebishwa kwa kuongeza tafsiri ya misamiati mbalimbali ambayo imeonekana ni muhimu ikatafsiriwa ndani ya Sheria hii. Inapendekezwa kufuta na kuandika upya kifungu cha 31 ili kutambua masharti ya vifungu vya 10, 11 na 12 vya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura 283 kuhusu uanzishwaji wa Jeshi Usu. Aidha, mapendekezo haya pia yanakusudia kuwatambua watumishi wa Mamlaka ya Hifadhi za Taifa Tanzania (TANAPA) kama sehemu ya Jeshi Usu.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Mbili ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro, Sura ya 284, ambapo kifungu cha 2 kinapendekezwa kurekebishwa kwa kuongeza tafsiri ya misamiati mbalimbali ambayo imeonekana ni muhimu kutafsiriwa ndani ya Sheria. Aidha, inapendekezwa pia kuongeza kifungu kipyua cha 42A ili kutambua masharti ya vifungu vya 10, 11 na 12 vya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura ya 283 kuhusu uanzishwaji wa Jeshi Usu. Aidha, mapendekezo haya pia yamekusudia kuwatambua watumishi wa Mamlaka ya Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro kama sehemu ya Jeshi Usu. Marekebisho haya yamelenga kuzingatia uanzishwaji wa Jeshi Usu chini ya Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Tatu ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Mbegu, Sura ya 308. Kifungu kipyua cha 24A kinapendekezwa kuongezwa katika Sheria hiyo ili kutambua taasisi za kuthibitisha ubora wa mbegu zilizoanzishwa nje ya Tanzania. Lengo la marekebisho haya ni kuhakikisha kuwa mbegu ambazo ubora wake umethibitishwa katika nchi nyingine zinatambuliwa nchini Tanzania. Kifungu cha 26 kinapendekezwa kurekebishwa ili kuongeza adhabu ya jumla kwa makosa mbalimbali chini ya Sheria hiyo. Marekebisho haya yamelenga kuhakikisha kuwa masharti ya Sheria yanazingatiwa. Aidha, kifungu kipyua cha 32A kinapendekezwa kuongezwa ili kumwezesha "*Chief Seed Certification Officer*" kufililisha makosa. Kifungu cha 33 cha Sheria kinarekebishwa ili kujumuisha daraja la

awali la mbegu miongoni mwa madaraja mbalimbali ya mbegu yaliyoainishwa katika kifungu hicho.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Nne ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Tasnia ya Sukari, Sura ya 251, ambapo kifungu cha 2 kinarekebishwa ili kuboresha tafsiri ya misamiati mbalimbali iliyotumika ndani ya sheria hiyo na kuongeza tafsiri ya misamiati mingine ambayo imeonekana ni muhimu kutafsiriwa. Lengo la marekebisho haya ni kuhakikisha kuwa tafsiri za misamiati zinaeleweka vizuri na kuondoa mkanganyiko wa maana unaoweza kujitokeza.

Kifungu cha 4 kinarekebishwa ili kujumuisha wasambazaji wa sukari miongoni mwa watu wanaotakiwa kusajiliwa ama kupewa leseni na Bodi chini ya Sheria hiyo. Marekebisho haya yana lengo la kuhakikisha kuwa Bodi inasimamia watu wote wanaofanya shughuli zinazohusiana na sukari. Kifungu cha 6 kinapendekezwa kurekebisha katika kifungu kidogo cha (4) kwa kufuta neno “Baraza” na badala yake kutumia neno “Taasisi”. Marekebisho haya yanapendekezwa kwa kuwa Taasisi ndiyo yenye jukumu la kutoa mafunzo ya masuala mbalimbali ya uendelezaji wa tasnia ya sukari na si Baraza kama inavyosomeka katika kifungu hicho.

Kifungu cha 9 kinarekebishwa ili kuhakikisha kuwa majukumu mahsusi ya mamlaka nyingine yanatekelezwa na mamlaka husika. Kwa sasa, kifungu hiki kinampa Mkurugenzi mamlaka ya kuidhinisha uingizaji mbegu za miwa nchini wakati “TOSCI” ndiyo chombo mahsusi chenye mamlaka ya kudhibiti masuala yote yanayohusu mbegu nchini. Kifungu cha 11A kinapendekezwa kufanyiwa marekebisho ili kupanua wigo wa ushiriki wa wadau katika kupanga bei elekezi za miwa. Marekebisho yanayopendekezwa yanalenga kuhakikisha kuwa wakulima na wazalishaji wa miwa wanashiriki ipasavyo katika mchakato wa kubaini gharama ya uzalishaji ambayo itakuwa kigezo cha kufikia bei elekezi.

Kifungu kipyaa cha 11B kinapendekezwa kuongezwa ili kuweka masharti ya usajili wa wazalishaji wa sukari ambacho ni moja kati ya vigezo vya kupata leseni ya kuzalisha sukari. Marekebisha haya pia yamekusudia kuainisha vigezo vitakavyozingatiwa katika kusajili kiwanda kipyaa cha uzalishaji ili kuhakikisha kuwa shughuli za kiwanda kilichopo haziathiriwi na kiwanda kipyaa.

Aidha, inapendekezwa kurekebisha kifungu cha 14 ili kuwapa wazalishaji wa sukari (*sugar manufacturers*) jukumu la uingizaji sukari kwa matumizi ya kawaida. Lengo la marekebisha haya ni kuongeza uwazi katika uingizaji wa sukari kwa matumizi ya kawaida. Kifungu cha 16 kinafutwa na kuandikwa upya kwa lengo la kukiboresha na kubainisha adhabu kwa makosa ya kuingiza na kutoa sukari nchini bila ya kuwa na leseni iliyotolewa kwa mujibu wa Sheria. Kifungu kipyaa cha 16A kinaongezwa kwa lengo la kuitaka Bodi ya Sukari kusaini mkataba wa utekelezaji na kila mzalishaji wa sukari ili kuhakikisha maendeleo endelevu na kupanua uzalishaji wa sukari. Sambamba na marekebisha haya, kifungu cha 17A kinarekebishwa ili kiweze kuendana na masharti ya kifungu kipyaa cha 16A.

Kifungu 29 kinarekebishwa kwa lengo la kufafanua mamlaka ya Waziri kutengeneza kanuni. Kulingana na marekebisha haya, Waziri atatengeneza kanuni baada ya kushauriana na Bodi na sio baada ya kupokea mapendekezo ya Bodi. Aidha, marekebisha mengine katika kifungu hiki yanalenga kuweka masharti kwa Waziri kutengeneza kanuni kwa kuzingatia masharti ya Sheria. Kifungu kipyaa cha 34B kinaongezwa kwa lengo la kuweka masharti ya ufungashaji (*repackaging*) wa sukari kufanywa na wazalishaji peke yao. Aidha, kifungu hiki kinazuia ufungashaji wa sukari kwa lengo la kubadili jina halisi.

Marekebisha yanapendekezwa katika kifungu cha 35 ili kuongeza adhabu kwa makosa chini ya Sheria hiyo. Marekebisha haya yanalenga kuhakikisha kuwa sheria zinazingatiwa. Mwisho,

kifungu kipya cha 35A kinapendekezwa kuongezwa ili kuiwezesha Bodi kufililisha makosa chini ya Sheria hiyo kwa lengo la kupunguza mlundikano wa kesi mahakamani na kuokoa muda na gharama zinazoambatana na uendeshaji wa kesi mahakamani.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Tano ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori, Sura ya 283. Kwa ujumla, marekebisho haya yanalenga kumuwezesha Waziri kuanzisha Jeshi Usu ambalo litakuwa na jukumu la kudhibiti, kuhifadhi, kusimamia na kulinda wanyamapori, misitu, nyuki, maliasili na mfumo wa ekolojia. Kwa muktadha huo, mapendekezo ya jumla yanapendekezwa kwa kufuta neno “*unit*” popote lilipotumika katika Sheria na badala yake kutumia neno “*Service*”. Marekebisho haya yamelenga kupanua wigo wa utendaji wa Jeshi Usu ili kujumuisha sio tu utendaji katika masuala ya uhifadhi wa wanyamapori bali katika uhifadhi wa misitu na nyuki pia.

Aidha, marekebisho yanayopendekezwa yanaweka masharti kuhusu mamlaka ya Waziri kuanzisha Jeshi Usu, muundo wake, mamlaka na majukumu ya jeshi hilo na mamlaka ya Kamishna Mkuu wa Hifadhi kutoa amri mbalimbali za utendaji wa jeshi pamoja na usimamizi wa nidhamu kwa watumishi wake. Kwa mujibu wa marekebisho yanayopendekezwa, Kamishna Mkuu wa Hifadhi ndiye atakuwa na mamlaka ya kusimamia na kuliongoza jeshi hilo.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya, na kwa mara nyingine tena, ninakushukuru sana kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha maelezo ya hoja kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali wa Mwaka 2020 (**The Written Laws (Miscellaneous Amendments) Bill, 2020**) na ninaomba Bunge lako tukufu liujadili na kuupitisha katika hatua ya Kusomwa kwa Mara ya Pili na Mara ya Tatu ili hatimaye marekebisho yanayopendekezwa yawe sehemu ya Sheria za Nchi.

Mheshimiwa Spika, NAOMBA KUTOA HOJA.

**PROF. ADELARDUS L. KILANGI
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI**